

Yüksek mühendis, mimar, ozan, yazar Cengiz Bektaş; “Daha çok paylaşımı, insanı sevindirmeyi daha çok insanla paylaşıp daha insancıl mekanlar yaratmayı severim”

Röportaj - Interview:
Şerife Deniz Ulueren
serife@serfed.com

M.Sc. engineer, architects, poet, writer Cengiz Bektaş; “I rather like sharing, making people happy, to share with more people and to create more humane spaces”

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi İç Mimarlık, Mimarlık bölümlerinde okudu. 1959'da Münih (Almanya) Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. 1960 Alman Şehircilik Akademisi kurslarını izledi. 1959-62 Münih'te Prof. Dr. Fred Angerer ve Alexander Baron von Branca'nın ortak oluşturdukları bir büroyu yönetti. Serbest Mimar olarak çalıştı. 1962'de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne öğretim görevlisi olarak çağırıldı. Orada inşaat işleri Mimarlık Bürosunu yönetti. 1963'den beri özel işliğinde çalışıyor. 1967-69 arasında Zafer Mühendislik Mimarlık Yüksek Okulu'nda öğretim görevliliğini yürüttü. Anadolu Üniversitesi'nde bir yıl, Trakya Üniversitesi'nde iki yıl “Halk Yapı Sanatı” dersi verdi. 1999'dan beri Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Bölümü lisansüstü öğrencilerine “Kültürün Planlamaya Etkisi”, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde de “Estetik” dersi veriyor. Çağrılı olarak gittiği Makedonya, Amerika, Almanya'da kısa süreli konuk hocalık yaptı, konferanslar verdi. Uluslararası ve ulusal mimarlık yarışmalarında 25'in üzerinde ödül aldı. Cumhuriyet Dönemi örnekleri arasında sayılan yapılar gerçekleştirdi. 2001 Ağahan Mimarlık Ödülü'nü, 2005 yılında Ovidius Şiir Ödülü'nü aldı.

He studied in Istanbul State Academy of Fine Arts Interior Architecture and Architecture Departments. Graduated from Munich (Germany) Technical University Architecture Department in 1959. In 1960, attended German Urban Planning Academy courses. Directed an office established jointly by Prof. Dr. Fred Angerer and Alexander Baron von Branca in Munich from 1959 until 1962. Worked as a freelance architect. In 1962, was invited as Member of Faculty to Middle East Technical University. There, he directed the construction affairs Architecture Office. Is engaged in private practice since 1963. He served as Member of Faculty at Zafer Engineering Architecture Higher School 1967-1969. He gave “Public Building Art” courses for one year in Anadolu University and two years in Trakya University. He has been offering “Impact of Culture on Planning” to graduate students in Mimar Sinan University Faculty of Architecture Urban Planning Department since 1999 and “Aesthetics” course in Fine Arts Faculty. Has been a visiting professor and gave conferences in Macedonia, USA and Germany he visited upon invitation. Received

Şerife Deniz Ulueren: Bundan yıllar önce tasarladığınız mimari yapılarınızı şimdilerde nasıl değerlendiriyorsunuz, değişen duygularınız oldu mu?

Cengiz Bektaş: Bu soru ilginç... Çünkü böyle bir soruyu biz kendimize bile sormaktan çekiniriz. Çok önemli... Kimi yapılara işveren iyi bakıyor. Otuz yıl geçse oraya gidip kalabiliyorsunuz. Denizli’de ve Amerika’da yaptığım iki ev vardır, ikisinin yaptıranı da çok titiz, sevgili insanlar. Oralarda kalırım, rahatsız olmam. Örneğin çarşı yapmışsınız, “Oralara buralara tabela asılamaz, özel yer yaptım tabelalar için” diyorum ama bunu ilk bozanlar avukatlar oluyor. Yurtdışında mahkemeye versem kazanırım. Türkiye’de versem beni savunacak avukat bile bulamam. Bu bir mantık, kültür altyapısı konusu. Biz mimarlar yapılarımızın belli bir süre geçtikten sonra çok iyi bakılmadığını görerek üzülürüz. Bunun dışında konsepsiyon olarak nasıl bir yapı yapmışım diye düşünürüm. Geleceği de düşünerek yaptığımı saptadığımda sevinirim. Bu doğrudan doğruya bizim olanaklarımızla ilgili. Çok şükür bu mutluluğu yaşadım. Cami yaptım bugün de çağdaş, bazı düşüncelerim yeni yeni anlaşılıyor. Fabrika yaptım, çelik fabrikasında insan hasta olur. Bana söyledikleri bu fabrika yüzünden çok nitelikli elemanlar alabilmişler. Çünkü yaptığım fabrikayı görünce “Burada çalışmak isterim” diyorlarmış. Ama büro binasında en kültürlü zannettiğiniz insanlar boşluk bulup kimileri kasap dükkanına döndürüyorlar. Bunlar yarı bilisizler, bunu yapan insan çok ünlü bir ozan olabilir; ne yazık ki, bunlar da başımıza gelebiliyor. Benim ustam bir ara yaptığım işleri görmek istedi, inanın çok zor-

more than 25 awards in international and national architectural contest. He produced works cited among Republic Period specimens. He received Agha Han Architecture Award in 2001 and Ovidius Poetry Award in 2005.

Şerife Deniz Ulueren: How do you assess your architectural works you designed years ago, do you have any changed feelings?

Cengiz Bektaş: This question is interesting... Because we are scared to ask such a question even to ourselves... Very important... The Employer looks after some buildings well. You can go and stay there even after thirty years. There are two homes I built in Denizli and America; the owners of both of them are very meticulous, dear people. I go and stay there, I don’t feel uncomfortable. For example, you build a marketplace; I tell them “You cannot post signs here and there. I made special places for signs” but lawyers are first to violate this. If I saw them abroad, I would win. If I did this in Turkey, I couldn’t find a lawyer to defend me. This is a matter of logic and cultural infrastructure. We, architects, see that our buildings are not taken care of well after a while and we feel sorry. Beside this, I think about what kind of a building I had built as a concept. If I find that I have done it thinking of the future too, I’m happy. This directly relates to our facilities. I am grateful that I had this happiness. I built a mosque. It is still contemporary. Certain ideas of mine are being understood just now. I built a factory. A person would be sick in a steel factory. What they told me they were able to hire highly qualified staff because of this factory. Because when they saw the factory I built they said; “I want to work here”. But, in an office

Güre Devremülk, 1998

Timesharing Complex Güre, 1998

landım hangisini göstereyim diye. Genç kuşak yıllar sonra kimi kez onu anlıyor, ne yapılmak istendiğini görüyor, duyumsuyor, böylesi de var.

Ş.D.U: Bir mimarın sanatsal duyarlılığı nasıl, ne boyutta olmalı?

C.B: Mimar bir kere her şeyden önce bir orkestra şefi gibi çalışmak zorunda. Keman çalmayacak ama nasıl çalınması gerektiğini bilir, ön çalışmada gösterir. Bütünü kavramış olması gerekir. Bu, mimar için, başka sanatlara da yol gösterecek, yol açacak demektir. Hangi heykeltıraşla, ressamla çalışacak belirlemesi gerekir. Sanatsal duyarlığa gelince. Tabii ki sanattır mimarlık benim için. Ama insan duyarlılığı için bir sanat. Eğer bir insancıl ortam yaratabiliyorsa bence başarılıdır. İleri teknolojiyi sergileyen, malzeme fetişizmi yansıtan yapılar çoğu kez başarısız oluyor. Granit, paslan-

“Mimarlık eğitimi veren üniversitelerin uygulama alanında iyi yapıtlar vermiş olan yaratıcılarla işbirliği yapmaları gerekiyor. ‘Akademik kariyer’ yetmiyor mimarlığı öğretmek için”

maz çelik, bunlar çok dikkatli kullanılması gereken gereçler. Soğuk bir atmosfer yaratabilirler. Mimarın bunlara özen göstermesi gerekir; temelde ana fikrin özden ayrılmaması gerekir. Mesela Sinan’ın Şehzadebaşı bir hüznü anlatır, Süleymaniye önemli bir yöneticiyi, hakimi, kralı, padişahı anlatır. Mihrimah bir kadına olan sevgidir açıkçası. Önemli olan bu...

Ş.D.U: Kendi yapıtlarınızda en duygu yoğunluğunu yaşadığınız eseriniz?

C.B: Bunu söylemek mimar için zor. Sinan’a bunları sorsaydım bana ters ters bakar, kızardı. Bir mimarın bunu seçmesi çok zor. Ben Türk Dil Kurumu yapısı ile resmen duygusal bir durum yaşadım. Etkin olduğum iki alanda da kendimi orada dile getirme olanağı buldum. Birçok yapıda uyguladım, sarılır, öperim. Mimarın böyle bir meslek çarpıklığı tarafı vardır. Etimesgut’taki camiyi bitirdiğimde iyi bir söz söyleyebilirdim dedim. Yazılarının bile Türkçe olması, herkesin

building, people you think to have the highest culture, find gaps and some of them turn it into a butcher shop. These are half ignorant. The person who does this may be a very famous poet but unfortunately these things can happen to us too. Once my master wanted to see my works. Believe me, I had a hard time which one I would show. After a long time, the young generation sometimes understands this, sees what was attempted to be done and feel this. There are people like this too.

Ş.D.U: To what extent should the artistic sensitivity of an architect be?

C.B: First of all, the architect has to operate as a maestro. He won’t play the violin but knows how it should be played and would show it in the preliminary work. He has to have a grasp of the whole. This means that the architect will also guide other arts, will pave the way for them. He has to designate which sculptor

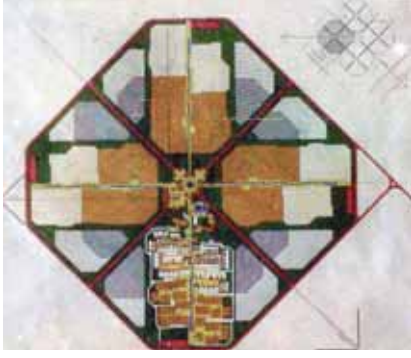
“Universities, which provide architectural education, must collaborate with creators who have produced good works in the field of application. ‘Academic career’ does not suffice in teaching architecture”

and painter he will work with. Coming to artistic sensitivity; indeed, architecture is an art for me, but an art for human sensitivity. He is successful if he can create a humane environment. Buildings which display advanced technology, reflecting material fetishism, are usually unsuccessful. Granite, stainless steel; these are tools which must be used very carefully. They can create a cold atmosphere. The architect must be careful about this. Basically, the main theme should not deviate from the essence. For example, Sinan’s Şehzadebaşı tells of sadness; Süleymaniye tells

an important ruler, sovereign, king, sultan. Mihrimah clearly is love for a women. This is what is important...

Ş.D.U: Your work among your buildings where you had the most intense feelings?

C.B: This is difficult to say for an architect. If I had asked this to Sinan, he would give me a sour look, be mad at me. It is very difficult for an architect to choose this. I had a really sensitive event with Turkish Language Agency Building. I had the chance to express myself in both areas I am affected in. I get emotional, embrace and kiss many

Dandara Yerleşimi, Mısır, 1980
Dandara Settlements, Egypt, 1980

Antik Tiyatro Oteli, Bodrum, 1988
Antique Theatre Hotel, Bodrum, 1988

anlayabilmesi, kendi dinini anlayabilmesi için bir şeyler söyledim. Işık yönlendirmesi, sabah mihraptan ışık gelir, bugüne kadar hiç yapılmamıştır. Yani siz sabah namazında güneşin doğuşunu, ilk ışıklarını duyumsarsınız. Belli bir yerden ışık gelir, öğlen ikindi namazını bilirsiniz. Binanın içindeki ışık saati söyler. Onu tabi yaşayanlara sormak lazım, acaba algılayabiliyorlar mı?

Ş.D.U: Bir projenize başlarkenki düşünceleriniz ve çıkış noktanız ne oluyor?

C.B: Genel bir dünya görüşü üzerinden başlıyorum. Okurum o konu üzerine... Ondan sonra da benden önce yapılmışları gezerim. Mimar Sinan'ın yapılarını, bir insan olarak görürüm, onu da bir insan olarak görür, bir insan olarak değerlendiririm. Yavaş yavaş duygu oluşmaya başlar, hiç beklemediğim zamanlarda programa göre düşünürüm. İlginç önerilerim olabilir, onu daha yaşanılır, insancıl kılan, onun üzerine düşünürüm.

Ş.D.U: Sizin modern çağ, modern mimarlık anlayışı kelimeleri için ne düşünüyorsunuz? Benim aklıma hemen gökdelenler, residence, sadelik, duygu yoksunluğu geliyor...

C.B: Bu temel bir yanlış. Ne yazık ki bir kültür eksikliğinden kaynaklanıyor. Modern sözü felsefi bir söz, bir akımdır bana göre. Daha çok paylaşımı, insanı sevindirmeyi, daha çok insanla paylaşım daha insancıl oylumlar yaratmayı amaçlarım. Kimileri bu sözü, çağdaşlık gibi algırlarlar. Gökdelenler olursa sanki çağdaş gibi algılanıyor ya da gerece bağlanıyor. Roma'da ve Bizans'da da on katlı yüksek yapılar vardı. Çağdaşlık bir kavram. Çağdaşlık bugünden ileriye doğru götürülen düşünce. O nedenle kimileri bir yapı taşla yapılmışsa, kerpiçle yapılmışsa sanki eski düşünce gibi algırlarlar. Oysa bir yapı kerpiçle de çok modern olabilir.

Ş.D.U: Kentli olmak, kentleşmek, kent projeleri için düşünceleriniz?

C.B: Tüm güçler kapitalizmin elinde. Daha çok, yararlı yatırım daha çok para çıkarabilecek yatırım üzerine çalışılıyor. Sadece piyasa ekonomisi çıkarları söz konusu oluyor. Bugün Londra'daki bir liman mahallesine gittiğinizde oradaki gökdelenler hiçbir insan sıcaklığı yansıtmıyor. Bir köşede kahve içebileceğiniz bir yer yok. İnsancılığın bir kenara itildiği ve her şeyin para ile ölçüldüğü bir dünyayı

buildings. The architect has such a professional deviate side. When I finished the mosque in Etimesgut, I was able to say a good word. I said things so that even the scripts are in Turkish, so that everyone can understand, understand his religion. Direction of light, in the morning light comes from the altar, this has never been done before. That is, you feel sunrise the first lights during the morning prayer. Light comes from a certain place. You know noon and afternoon prayer times. The light inside the building tells the time. Of course, you have to ask this to those experiencing it. I wonder if they can sense this?

Ş.D.U: What are your thoughts and starting point when commencing a project?

C.B: I start from an overall world perspective. I read about this subject... Afterwards, I visit those done before me. I see Mimar Sinan's works as a human being, I also see him as a human being, I evaluate him as a human being. Gradually, an emotion starts to emerge, I think, according to the schedule at times I least expect. I may have interesting proposals. I think about what makes it more livable, more human.

Ş.D.U: What do you think of the words modern age, modern architecture concept of yours? What come to my mind immediately are skyscrapers, residences, plainness and lack of feeling.

C.B: This is a basic mistake. Unfortunately, it stems from lack of culture. The word modern is a philosophical word, a trend for me. I seek more sharing, to make people happy, to share with more people and to create more humane spaces. Some perceive this word as contemporariness. If there are skyscrapers, they are perceived as contemporary or they are tied to tools. The Romans and Byzantium also had ten storey high buildings. Contemporariness is a concept. Contemporariness is an idea carrying from today towards the future. Therefore, some perceive that if a building is made of stone, made with mud bricks, this is old thought. Yet, a building may be very modern with mud bricks too.

Ş.D.U: Your thought on becoming urban, urbanization, urban projects?

Doktor Umezu Evi, Tokyo, 1991
Doctor Umezu's House, Tokyo, 1991

“Gerektiği yerde gereç ile düşüneceksiniz. Bütüncül bakışın içinde, teknolojiyle bir şiiri yazacaksınız”

bize söylüyor. Bundan kurtulunması gerekir, bu da kültür altyapısı ile olanaklı

Ş.D.U: Sizce iyi bir mimar eğitimi nasıl tamamlamalı, usta-çırak ilişkisi şeklinde mi yoksa başka önerileriniz nelerdir?

C.B: Mimarlık eğitimi, insana ancak bir anahtar verir. Bir formasyondur, bu çok önemli. Bu formasyonu çok iyi almak gerekir ama bu iyi bir mimar olmaya yetmez. Zaten batıda hiçbir mimarlık okulu insana mimar diploması vermez. Mimarlık dalında eğitim almıştır diye bir belge verir. Benim diplomam yüksek mühendis diploması. Bu şundan aslında; mimarlık dalında hala neolitik ilişkiler geçerlidir. Usta-çırak ilişkisi. Yapmak, yapan adamdan öğrenilir. Örneğin Sinan, bütün dallarda taşçılıkta, dülgerlikte, marangozlukta, metalcilikte, camcılıkta, her birinde çalışarak diploma (icazet) almıştır. Ve bu insanların yeteneklerine göredir icazeti alabilme süresi. Bazı insan beş senede, bazıları iki senede alır bunu. Onları eğitimsiz sanırlar insanlarımız. Mimarın kendine iyi bir usta seçip, yapan adamdan öğrenmesi gerekir.

Ş.D.U: Giderek artan üniversite sayılarıyla birlikte öğrenci alımlarındaki sayı artışı da gelecek için büyük handikap oluşturuyor. Bunlar ülkenin mimarlık ihtiyacını karşılayabilecekler mi, bu gidişatın sonunda neler bekliyor?

C.B: Serbest ekonomi gibi... Seksen mimarlık okulu var. Bizim mimarlık gereksinimiz çoktan doydular. Onun için mimarlar başka mesleklere kayıyor. Şu anda bitirenlerin hepsi yurtdışına koşullanmış durumda. Kimse Türk insanının, bizim ülkemizin sorunları üzerinde düşünmeye istekli değil. Bu en büyük kötülük bir anlamda... Yapılacak hiçbir şey yok... Bunların içinden bazıları seçilecek ve Türkiye için çalışacak. İnsan için, kendi insanı için çalışacak.

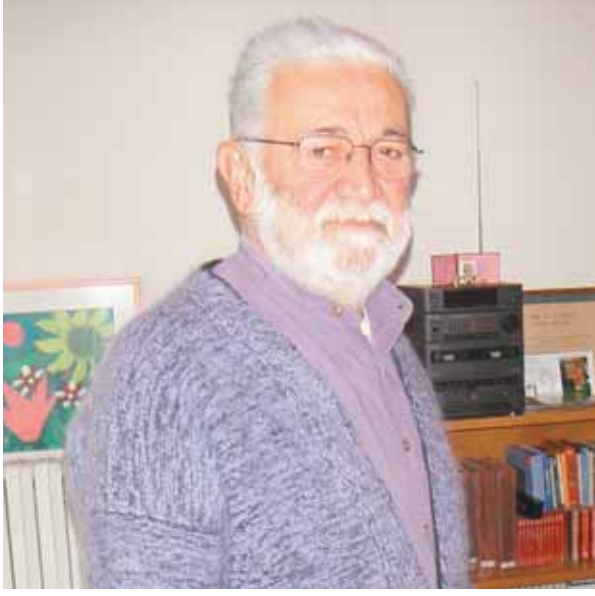
C.B: Capitalism holds all powers. Mostly work is done on beneficial investments, investments which can bring more money. The interest, only of market economy, is in question. Today, when you go to a port neighborhood in London, the skyscrapers there do not reflect any human warmth. There is no place where you can have coffee at a corner. This tells us of a world where humanity is pushed aside and everything is measured by money. We must get rid of this and this is only possible by cultural infrastructure.

Ş.D.U: How should a good architect complete his/her education; should this be in the form of a master-apprentice relationship or do you have other proposals?

C.B: Architectural education provides only a key to a person. It is a formation, this is very important. You must receive this formation very well but this is not enough to be a good architect. In fact, no architecture school in the west gives you an architect diploma, it gives you a certificate stating that you received education in the discipline of architecture. My diploma is M.Sc. Engineer diploma. This actually stems from the fact that in architecture, still Neolithic relations apply. The master-apprentice relation. Doing is learned from the person who does it. For example, Sinan has worked and received diplomas (authorization) in masonry, joinery, carpentry, metal working, glass working and the time for receiving authorization depends on the talents of these people. Some people get this in five years, some in two years. Our people think these people are uneducated. The architect must choose a good master for him and learn from the person practicing it.

Ş.D.U: In parallel with progressively increasing number of universities, the increase in

When necessary, you will think with instruments. You will write a poem with technology within an integrated perspective”

“Mimarlık, kültürü, altyapısı olmadan olanaklı değil. Mimar, kültür aktarımı ödevi olan bir dalın kişisi... İşverenin kültür altyapısı da önemli...”

Ş.D.U: Malzeme konusundaki tercihleriniz ve düşünceleriniz?

C.B: Gerektiği yerde gereken gereç ile düşüneceksiniz. Bütüncül bakışın içinde gerekli düşünecek, teknolojiyle bir şiiri yazacaksınız.

Ş.D.U: En etkilendiğiniz mimari yapı hangisi?

C.B: Benim en etkilendiğim, ders aldığım yapı Edirne’de 2. Beyazıt Külliyesi’nin Bimarhanesi. Çünkü gerçekten insancıl düşünceyle, oylumlarının kurgusuyla, çağının önünde yapılmıştır. O zamanlarda melankoli hastalığına yakalanmış insanlar Fransa’da, batıda beş kat yerin altına, kapısı taşla örülmüş odaya kapatılıyorlardı, sesleri duyulmasın diye. O dönemde 1488’de açılan bimarhane, hastaları müzikle, su sesiyle iyileştirmeye çalışıyordu. Bu kadar insancıl bir yapı beni çok fazla etkiliyor. Eninde sonunda insanların orada mutlu olabilecekleri, birbirleriyle buluşup yardımlaşabilecekleri, duygulanabilecekleri oylumları yaratmak gibi bir öğretisi oluyor açıkçası. Bundan başka, kopya etmemek koşuluyla, o zamanlarda nasıl yapıldıklarını anlamak koşuluyla eski dokular; Safranbolu dokusu, Mudurnu dokusu, binlerce yılın süzülüp gelmiş değer yargıları... Bu insanlar 200 yıl önce böyle bir ortam yaratmışsa ben nasıl davranmalıyım? Safranbolu’yu Safranbolu yapan, kadınla erkeğin birbirini mutlu etmek istemeleridir.

student admissions creates a major handicap for the future. Can these satisfy the architect requirement of the country? What awaits at the end of this course?

C.B: Like free economy... There are eighty architectural schools. Our architect demand has been satisfied already. Therefore, architects are shifting towards other professions. Right now, all graduates are focusing on outside the country. Nobody is willing to think about the Turkish people, the problems of our country. In a sense, this is the worst thing... There is nothing to be done... Some of these will be chosen from amongst these and work for Turkey. They will work for people, his own people.

Ş.D.U: Your choices and thoughts on materials?

C.B: When necessary, you will think with the necessary tools. You will think of tools within the integrated perspective, you will write a poem using architecture.

Ş.D.U: What is the architecture which affected you most?

C.B: The one I am most affected by, the building I took lessons from is the Bimarhane of Beyazıt II Complex in Edirne. Because it has been built really with humane thought with the organization of its spaces ahead of its age. Those days, people in France, in the west, who were inflicted with melancholy, were being shut down in rooms, doors of which were closed by stones, five floors underground so that their voices would not be heard. The Bimarhane opened in 1488 in that period was attempting to heal patients with music, with the sound of water. Such a humane building affects me too much. Actually, it has a teaching like creation of spaces where eventually people would be happy there, could meet and help each other and get emotional. Also, old textures, Safranbolu texture, Mudurnu texture, value judgments filtered through thousands of years, provided you don’t copy them, provided you understand how they were built at those times... If these people have created such an environment 200 years ago, how such I act? What makes Safranbolu Safranbolu is the woman’s and man’s wanting to make each other happy.

“Architecture is not possible without its culture and infrastructure. The architect is a person of a branch which has the duty of transferring culture... The cultural infrastructure of the employer is important too...”